

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВПЛИВУ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

©2020 АВАНЕСОВА Н. Е., МОРДОВЦЕВ О. С., СЕРГІЄНКО Ю. І.

УДК 399.9
JEL: L60; L69; M11; O25; P42

Аванесова Н. Е., Мордовцев О. С., Сергієнко Ю. І. Теоретико-методичні засади ідентифікації та взаємозв'язку впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства

У статті проведено дослідження теоретико-методичних засад ефективної та своєчасної ідентифікації та взаємозв'язку впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства. Виявлено, що вплив дестабілізуючих факторів на діяльність промислового підприємства в ринковому конкурентному оточенні вимагає негайної реакції топ-менеджменту суб'єкта господарювання. Визначено, що безперервність та системність процесу функціонування економічної безпеки обумовлює необхідність урахування та ідентифікації впливу дестабілізуючих факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також використання можливостей, які створюються цим середовищем для мінімізації зазначеного впливу на бізнес-діяльність промислового підприємства. Проведено аналіз основних досліджень концептуальних основ сутності категорій «економічна безпека», «виклики», «загрози», «ризики» та «небезпеки», надано їх узагальнені авторські визначення. Доведено, що дестабілізуючі фактори (виклики, загрози, ризики та небезпеки) знаходяться в тісному взаємозв'язку та мають чітке ієрархічне позиціонування. Досліджено наслідки впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства. Побудовано схему функціонування системи впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства та виявлено, що дослідження взаємопов'язаного функціонування цієї системи сприяє не тільки своєчасній ідентифікації чинників, а й прогнозуванню та розробці комплексної стратегії захисту промислового підприємства від невизначеності та загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Своєчасне реагування та попередження викликів, загроз і ризиків допоможе запобігти виникненню небезпеки та кризового стану підприємства. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути теоретико-методичною основою для подальшого дослідження проблем забезпечення економічної безпеки промислового підприємства України.

Ключові слова: виклики, економічна безпека, загрози, небезпеки, ризики, дестабілізуючі фактори, промислове підприємство.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-20-28>

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Аванесова Ніна Едуардівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту та публічного адміністрування, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: Avanesova.science@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-9769>

Мордовцев Олександр Сергійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: asmordov@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1653-5440>

Сергієнко Юлія Іванівна – аспірантка кафедри економіки, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: sergiienko.science@gmail.com

UDC 399.9
JEL: L60; L69; M11; O25; P42

Avanesova N. E., Mordovtsev O. S., Serhiienko Yu. I. The Theoretical-Methodical Principles of Identification and Interrelation of the Influence of Destabilizing Factors on the Economic Security of an Industrial Enterprise

The article carries out a study on the theoretical-methodical principles of the efficient and timely identification and interrelation of the influence of destabilizing factors on the economic security of an industrial enterprise. It is identified that the influence of destabilizing factors on the activities of the industrial enterprise in a market competitive environment requires an immediate reaction of the top management of the economic entity in question. It is defined that the continuity and systematicity of the functional process of economic security causes the need to both take into account and identify the influence of destabilizing factors on the part of the internal and external environment, as well as the use of opportunities created by this environment to minimize the aforementioned influence on the business activities of the industrial enterprise. The analysis of the materials of basic researches on the conceptual foundations of the essence of categories of «economic security», «challenges», «threats», «risks» and «dangers» is carried out, their generalized authors' definitions are provided. It is proved that destabilizing factors (challenges, threats, risks and dangers) co-exist in close interconnection and have a clear hierarchical positioning. The consequences of the influence of destabilizing factors on the economic security of the industrial enterprise are researched. A scheme of functioning of the system of influence of destabilizing factors on the economic security of the industrial enterprise is constructed, it is identified that studying the interconnected func-

tioning of this system contributes not only to timely identification of factors, but also to the forecasting and development of a comprehensive strategy to protect the industrial enterprise from uncertainty and the threats of the internal and external environment. A timely response and prevention of challenges, threats and risks will help to prevent the occurrence of danger and development of a crisis status of the enterprise. Speaking of the practical meaning, the obtained results can constitute a theoretical-methodical basis for further research of the problems of ensuring economic security of the industrial enterprises in Ukraine.

Keywords: challenges, economic security, threats, dangers, risks, destabilizing factors, industrial enterprise.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 11.

Avanesova Nina E. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Management and Public Administration, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: Avanesova.science@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-9769>

Mordovtsev Oleksandr S. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Business and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: acmordov@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1653-5440>

Serhiienko Yuliia I. – Postgraduate Student of the Department of Economics, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: sergiienko.science@gmail.com

Фінансово-економічна, політична та соціально-економічна нестабільність призводить до посилення невизначеності внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування промислових підприємств України, сталий розвиток яких можливий лише за умов створення та функціонування ефективної системи економічної безпеки, що полягає у проведенні превентивних заходів для досягнення фінансово-економічних вигод. Відзначимо, що вплив невизначеності середовища на діяльність промислового підприємства в ринковому конкурентному оточенні вимагає негайної реакції топ-менеджменту суб'єкта господарювання. Треба розуміти, що факторів прямого або непрямого впливу на господарську діяльність у сучасних умовах досить багато, а отже, дуже важливо досліджувати їх природу, джерела виникнення та рівень небезпеки для промислового підприємства.

Таким чином, процес теоретико-методичного забезпечення економічної безпеки промислового підприємства на початковому етапі має передбачати ідентифікацію та визначення дестабілізуючих факторів, їх взаємозв'язку та способів їх мінімізації.

Визначення терміна «дестабілізуючі фактори», як засвідчують дослідження вчених, що присвячені економічній безпеці, може бути представлено у вигляді сукупності таких категорій, як «виклики», «ризики», «загрози» та «небезпеки». Проблематикою ідентифікації, визначення та класифікації дестабілізуючих факторів займалися такі вчені-економісти, а саме: Пилипен-

ко Н. М., Пилипенко В. В. [1], Ортинський В. Л. зі співавторами [2], Бланк І. О. [3], Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. [4], Мороз О. В., Карачина Н. П., Шиян А. А. [6], Кузенко Т. Б. [7], Васильців Т. Г. [8], Ляшенко О. М. [9], Бойко І. В. [10], Пазеева Г. М. [11] тощо. Деякі з цих авторів надають перевагу одній з категорій, інші наголошують на доцільності їх поєднання. Існує і досить багато інших аспектів зазначеної проблематики, що не є достатньо визначеними та потребують подальших досліджень. Наше дослідження спрямоване на визначення сутності вищенаведених понять, а також виокремлення кола дестабілізуючих для економічної безпеки факторів та виявлення їх системної взаємодії.

Мета роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних засад ефективної та своєчасної ідентифікації та взаємозв'язку впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства.

Процес упровадження та функціонування економічної безпеки промислових підприємств є одним із визначальних аспектів їх успішності діяльності. Він містить в собі низку специфічних особливостей, які характеризуються залежно від обсягу та виду діяльності, забезпеченості матеріальними та фінансовими ресурсами, активності інвестиційно-інноваційної та зовнішньоекономічної діяльності, кількості та кваліфікації персоналу окремого промислового підприємства. Безперервність та системність цього процесу обумовлює необхідність

урахування та ідентифікації впливу дестабілізуючих факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також використання можливостей, які створюються цим середовищем для мінімізації вказаного впливу на бізнес-діяльність промислового підприємства.

За думкою Пилипенко Н. М., економічну безпеку можна визначити як динамічну кількісно-якісну характеристику спроможності економічної системи до самовиживання та сталого розвитку в умовах дестабілізуючого впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища [1]. Ортинський В. А. розглядає економічну безпеку підприємства як захищеність потенціалу підприємства (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [2, с. 121]. А на думку І. О. Бланка, економічна безпека підприємства – це становище найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства на теперішній час і в майбутньому [3, с. 219]. Також заслуговує на увагу таке визначення економічної безпеки підприємства – це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності [4, с. 258].

Отже, можна зробити висновок, що єдиного підходу до визначення категорії «економічна безпека підприємства» немає. На *рис. 1* узагальнено основні підходи до визначення цієї категорії.

Таким чином, економічна безпека промислового підприємства – це його спроможність ефективно розвиватися та проводити фінансово-господарські операції в умовах постійно мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто стан захищеності його важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів для забезпечення стабільності в сьогоденні та прогресування в майбутньому.

Відзначимо, що під дестабілізуючими факторами слід розуміти сукупність наявних і потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері [5].

Ідентифікація сутності, ієрархічне позиціонування та взаємозв'язок впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства наведено на *рис. 2*.

Як видно з *рис. 2*, виклики є потенційною або можливою загрозою для промислового підприємства. Треба відзначити, що виклики є найменш дослідженими через те, що їх не позиціонують як дестабілізуючий фактор впливу. Специфічна особливість викликів часто полягає в їх прояві при деякій сукупності обставин негативного впливу, на які необхідно реагувати, бо їх часткове або повне ігнорування може спричинити невиявлені (позитивні чи негативні) наслідки для промислового підприємства.

Як зазначають у своїй монографії Мороз О. В., Карачина Н. П. і Шиян А. А., у внутрішньому та зовнішньому просторі промислового підприємства є значна кількість викликів, що створює необхідність їх постійного моніторингу та ви-

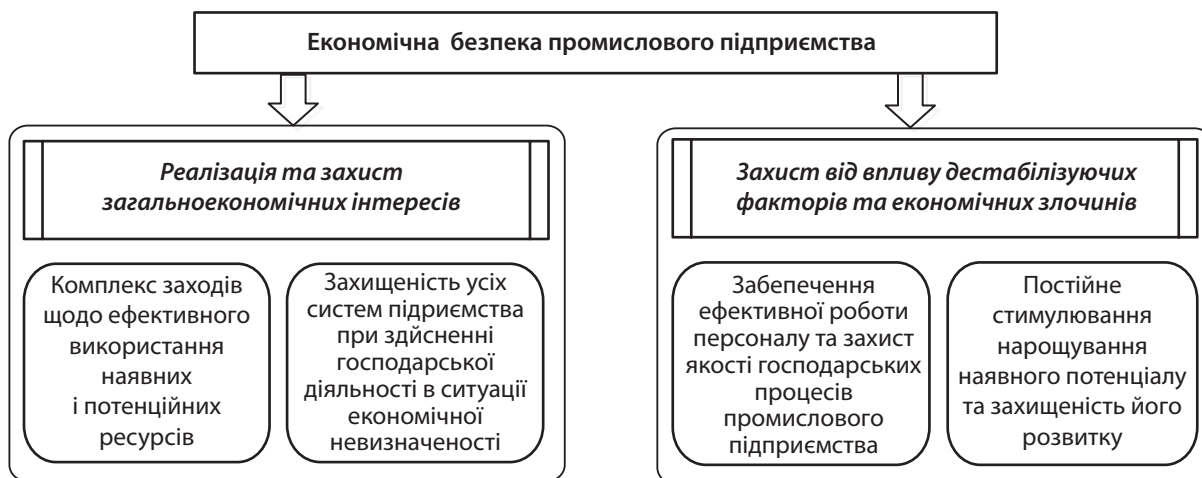

Рис. 1. Узагальнення підходів до визначення економічної безпеки промислового підприємства

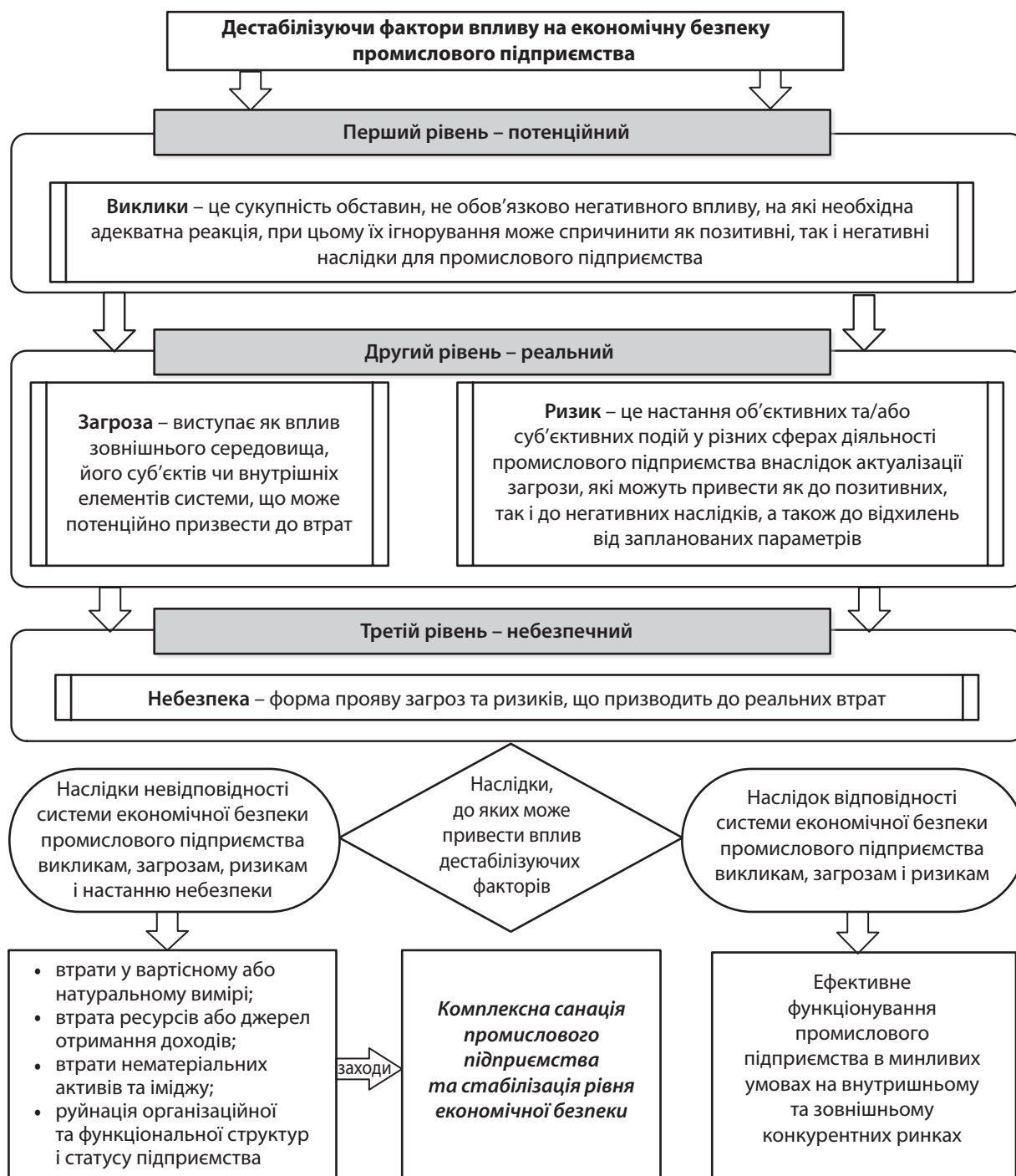

Рис. 2. Ідентифікація та взаємозв’язок впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства

блення заходів реагування, адже їх ігнорування може призвести до виникнення загроз чи, в подальшому, – ризиків та небезпек [6, с. 43].

Таким чином, приділення недостатньої уваги потенційної небезпеки у вигляді викликів може призвести до виникнення реальних загроз та ризиків (другий рівень, рис. 2) економічній безпеці промислового підприємства. Але слід відзначити, що загрози, ризики та небезпеки (третій рівень, рис. 2) можуть виникати неза-

лежно від реагування та наявні й потенційні внутрішні та зовнішні виклики.

Отже, для ефективної діяльності промислових підприємств у сфері забезпечення їхньої економічної безпеки важливим процесом є ідентифікація дестабілізуючих факторів другого та третього рівня з метою їх попередження, мінімізації впливу або нейтралізації. Тому доцільно класифікувати ці поняття для

детального аналізу сфер чи факторів, які матимуть вплив на діяльність промислового підприємства.

Першим елементом другого рівня дестабілізуючих факторів є загрози. За думкою Кузенко Т. Б., загроза – це реально чи потенційно можливі дії або умови навмисного або випадкового (ненавмисного) порушення режиму функціонування підприємства шляхом нанесення матеріальної (прямої або непрямой) шкоди, що призводить до фінансових втрат, включаючи й упущену вигоду [7]. Також заслуговує на увагу визначення Васильціва Т. Г., яке показує взаємозв'язок загроз із ризиками та небезпеками для промислового підприємства, а саме: загроза – це сукупність умов і факторів, які створюють небезпеку для реалізації економічних інтересів, яка, своєю чергою, може створювати різноманітні ризики [8]. Виходячи з цього, авторське визначення категорії загрози наведено на рис. 2. Спираючись на це визначення, можна ідентифікувати основні загрози економічній безпеці промислового підприємства (рис. 3).

З урахуванням рис. 3 необхідно відзначити, що важливого значення набуває система своєчасного виявлення та попередження загроз економічній безпеці промислового підприємства, яка повинна ґрунтуватися на всесторонньому аналізі таких загроз і дозволить застосувати найбільш дієві механізми протидії цим загрозам.

Категорія «ризик» тісно переплетена з категоріями «загрози» та «небезпеки». Наприклад, Ляшенко О. М. розуміє під ризиком, з одного боку, усвідомлену частину небезпеки, а з іншого – дію, яку спрямовано на усунення загрози чи небезпеки [9]. Бойко І. В. ідентифікує ризик як явище зародження можливої небезпеки, за якого можливість бути убезпеченим знижується, а з'являється стан небезпеки [10]. Отже, визначення, яке надається в нашому дослідженні категорії «ризик» (див. рис. 2) є найбільш відповідним сучасним реаліям економічної безпеки промислових підприємств.

Також, спираючись на літературні джерела [3; 4; 7; 9; 10] та власні дослідження (табл. 1), нами пропонується класифікація ризиків для потреб економічної безпеки промислових підприємств та розрізнення дестабілізуючих факторів другого рівня (загроз і ризиків).

Отже, ризики тісно взаємопов'язані із загрозами економічній безпеці промислового під-

приємства, мають свої характерні класифікаційні та, у випадку нехтування ними з боку різних ланок керівництва, можуть стати причиною небезпеки, визначення якої наведено на рис. 2. Також треба відзначити трактування цієї категорії Бойко І. В., а саме: небезпека – імовірність заподіяння шкоди об'єкту економічної безпеки, яка перебуває в динамічному стані та постійно змінюється залежно від конкретних ризиків, загроз у наявних обставинах [10]. Пазєєва Г. М., з іншого боку, дає те визначення: небезпека – послідовність дій в системі, внаслідок чого нищиться економічний потенціал, що призводить до занепаду, кризового стану тощо [11].

Дослідивши визначення та класифікацію впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку підприємств можна побудувати, за допомогою застосування системного підходу, універсальну схему їх практичного взаємопов'язаного функціонування в межах окремого промислового підприємства (рис. 4).

З рис. 4 видно, що дослідження взаємопов'язаного функціонування системи впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства сприяє не тільки їх своєчасної ідентифікації, а й прогнозуванню та розробці комплексної стратегії захисту промислового підприємства від невизначеності та загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Своєчасне реагування та попередження викликів, загроз і ризиків допоможе запобігти виникненню небезпеки та кризового стану підприємства. Але слід зауважити, що зовсім уникнути дестабілізуючих факторів неможливо в умовах мінливого сучасного економічного середовища України, тому стратегія та оперативні рішення щодо перспектив підвищення та підтримання рівня економічної безпеки промислового підприємства повинні здійснюватися в рамках постійного моніторингу всього комплексу безпеки з використанням сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у статті доведено, що важливого значення набуває система своєчасного виявлення та попередження впливу дестабілізуючих факторів економічної безпеки, яка повинна ґрунтуватися на всебічному аналізі їх взаємопов'язаного функціонування. Ця система дозволить застосувати найбільш дієві механізми попередження та протидії зазначеним факторам.

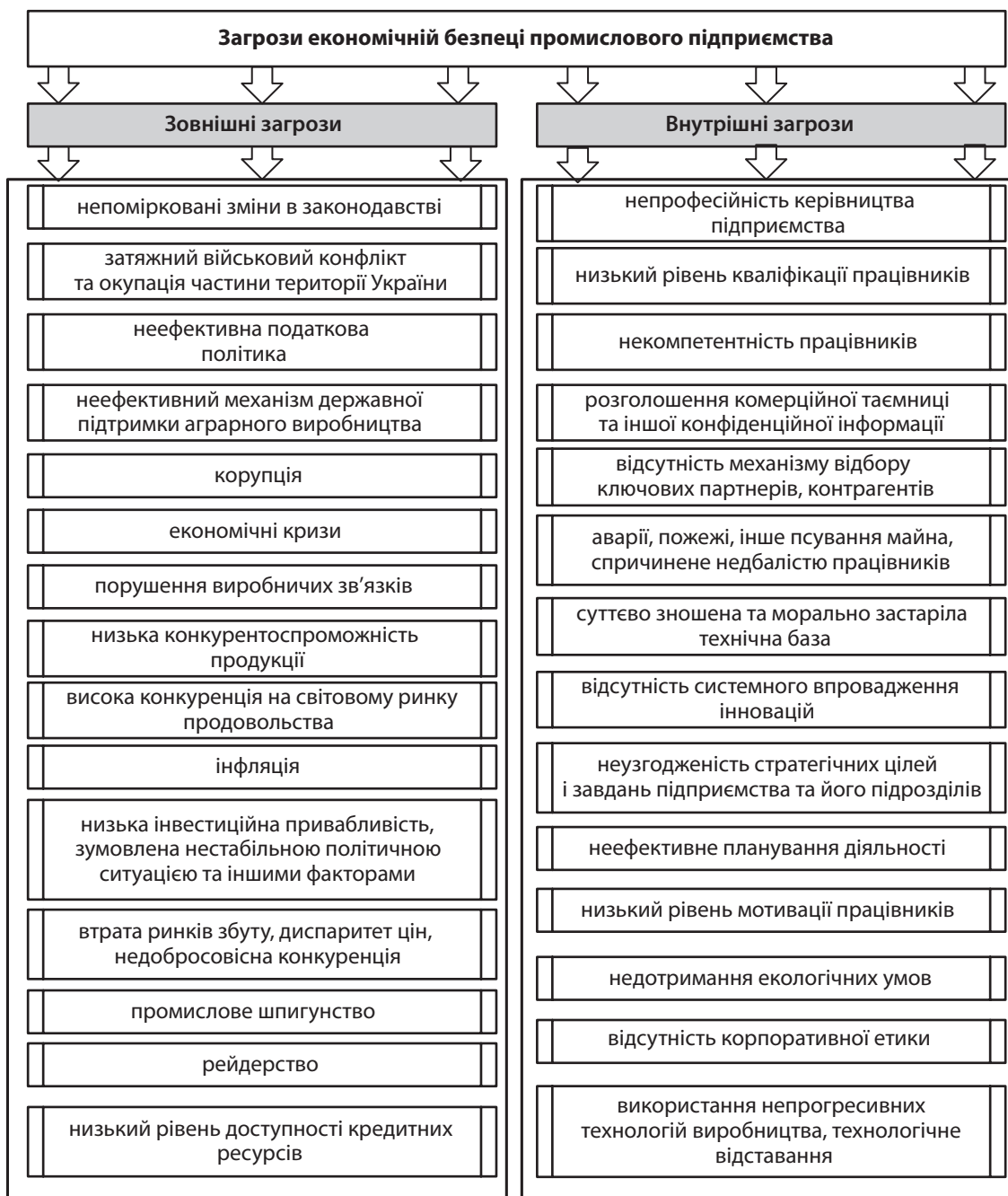

Рис. 3. Загрози економічній безпеці промислового підприємства

Одержані в дослідженні наукові результати дозволяють розв'язати окремі аспекти важливого наукового завдання, а саме: ідентифікувати та визначити зміст таких дестабілізуючих факторів, як виклики, загрози, ризики та небезпеки, а також класифікувати їх згідно з потребами економічної безпеки промислових підприємств. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути теоретико-методичною основою для подальшого дослідження проблем забезпечення економічної безпеки промислових підприємств України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Pilipenko N. M., Pilipenko V. V. Economic Security as a Dynamic Characteristic of an Enterprise. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. P. 338–342. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/59.pdf
2. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. / Ортинський В. Л., Керницький І. С., Живко З. Б. та ін. Київ : Правова єдність, 2009. 544 с.
3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Киев : Эльга, Ника-Центр, 2009. 778 с.

Узагальнена класифікація ризиків економічної безпеки промислових підприємств

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види ризиків
1	За ступенем системності	– Системні (проявляються з постійною періодичністю та мають та мають свої специфічні особливості); – несистемні (виникають унаслідок явищ, які важко передбачити (форс-мажор та ін.))
2	За місцем виникнення	– Зовнішні (з боку макросередовища); – внутрішні (з боку підприємства)
3	За сферами поширення	– Виробничі; – експортно-імпорتنі; – фінансові; – технологічні; – кадрові; – інституційні; – екологічні; – організаційні; – ринкові; – інноваційні
4	За масштабом впливу	– Катастрофічні (ставлять під сумнів подальше функціонування підприємства); – допустимі (ліквідуються складно та зі значними витратами ресурсів); – незначні
5	За напрямом впливу	– Матеріальні (реальні збитки); – моральні (збитки носять морально-психологічний характер)
6	За сферою впливу	– Зовнішні (економічні, політичні, законодавчі, адміністративні, соціальні, природно-екологічні, науково-технічні); – внутрішні (виробничі, технічні, технологічні, інноваційні, організаційні); – комерційні (маркетингові, майнові, торговельні, транспортні, розрахункові); – ресурсні (ризик персоналу, інформаційні, фінансові)
7	За характером	– Природні (проявляються внаслідок взаємодії навколишнього середовища та людини); – антропогенні (проявляються внаслідок дії інших підприємств); – соціальні (проявляються внаслідок дії суспільних чинників)

- Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 258 с.
- Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
- Мороз О. В., Карачина Н. П., Шиян А. А. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2010. 259 с.
- Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств в умовах ринкової економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.06.01. Київ, 2004. 18 с.
- Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 384 с.
- Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. Київ : НІСД, 2015. 348 с.
- Бойко І. В. Дефініції «ризик», «загроза», «небезпека» як об'єкти наукових досліджень у напрямі економічної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5. С. 94–98. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/20.pdf
- Пазєєва Г. М. Комплексна діагностика в забезпеченні економічної безпеки підприємств (на матеріалах транспортно-експедиційних підприємств України) : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02. Київ, 2017. 291 с.

REFERENCES

Blank, I. A. *Upravleniye finansovoy bezopasnostyu predpriyatiya* [Financial Security Management of the Enterprise]. Kyiv: Elga ; Nika-Tsent, 2009.

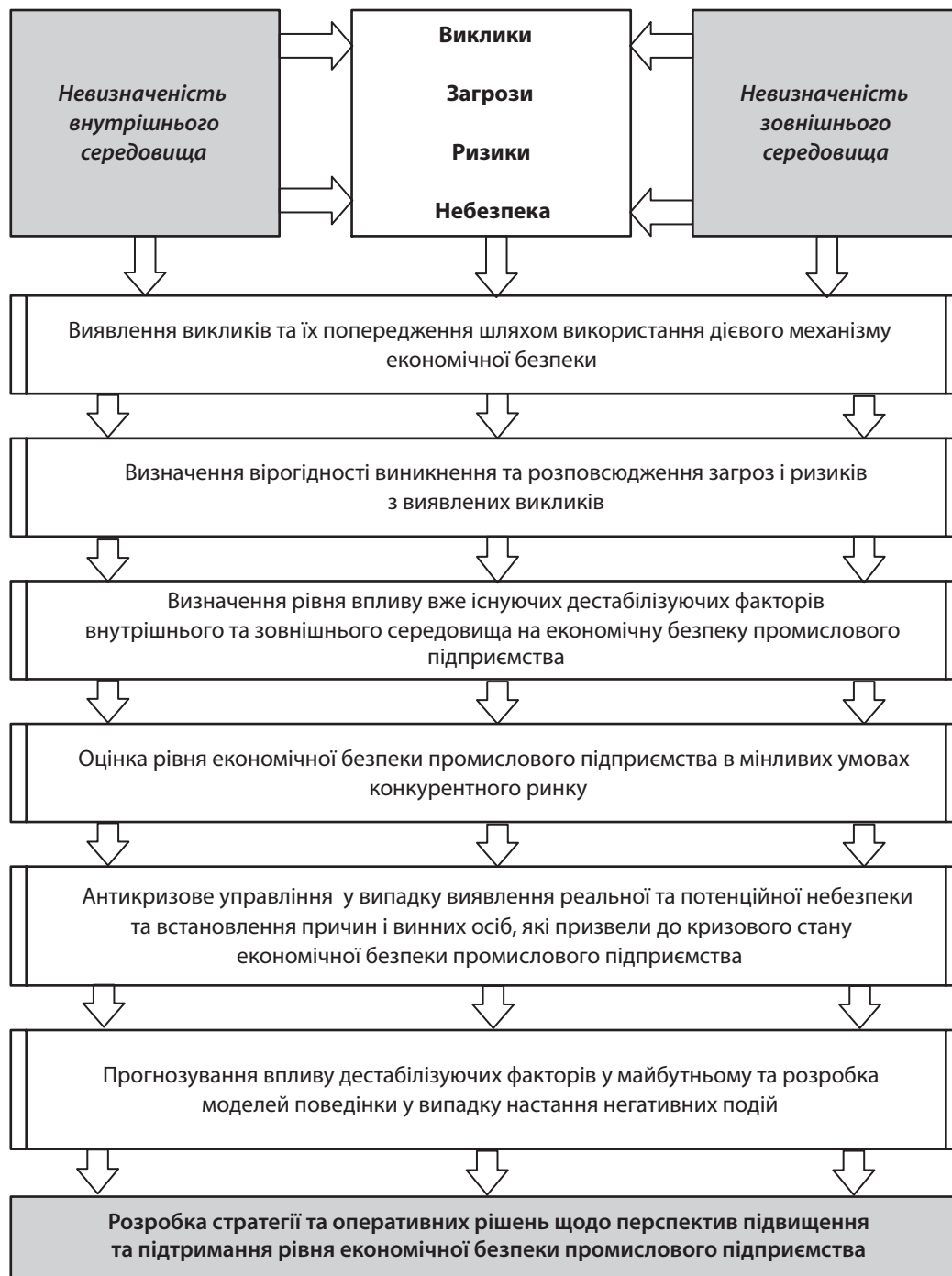

Рис. 4. Функціонування системи впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства

Boiko, I. V. "Definitsii «ryzyk», «zahroza», «nebezpeka» yak obiekty naukovykh doslidzhen u napriami ekonomichnoi bezpeky pidpryemstva" [Definitions of "Risk", "Threat", "Danger" as an Object of Scientific Researches in the Field of Economic Security of the Enterprise]. Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk. 2017. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/20.pdf

Ivaniuta, T. M., and Zaichkovskiy, A. O. *Ekonomichna bezpeka pidpryemstva* [Economic Security of the Enterprise]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2009.

Kuzenko, T. B. "Planuvannya ekonomichnoi bezpeky pidpryemstv v umovakh rynkovoï ekonomiky"

[Economic Security Planning of Enterprises in a Market Economy]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. : 08.06.01, 2004.

[Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

Liashenko, O. M. *Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoïu pidpryemstva* [Conceptualization of Economic Security Management of the Enterprise]. Kyiv: NISD, 2015.

Moroz, O.V., Karachyna, N.P., and Shyian, A. A. *Kontseptsiia ekonomichnoi bezpeky suchasnoho pidpryemstva*

- [The Concept of Economic Security of a Modern Enterprise]. Vinnytsia: VNTU, 2010.
- Ortynskiy, V. L. et al. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv, orhanizatsii ta ustanov* [Economic Security of Enterprises, Organizations and Institutions]. Kyiv: Pravova yednist, 2009.
- Pazieieva, H. M. "Kompleksna diahnostyka v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv (na materialakh transportno-ekspedytsiinykh pidpriemstv Ukrainy)" [Comprehensive Diagnostics in Ensuring the Economic Security of Enterprises (on the Materials of Transport and Forwarding Enterprises of Ukraine)]: *dys. ... kand.. ekon. nauk* : 21.04.02, 2017.
- Pilipenko, N. M., and Pilipenko, V. V. "Economic Security as a Dynamic Characteristic of an Enterprise". *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/59.pdf
- Vasyltsiv, T. H. *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizm zmitsnennia* [Economic Security of Ukrainian Entrepreneurship: Strategy and Mechanism of Strengthening]. Lviv: Aral, 2008.